

Aikakauskirja Kasvatus Abstraktit

Jokikokko, Katri – Järvelä, Maria-Liisa. 2013. OPETTAJAN INTERKULTTUURINEN KOMPETENSSI – PRODUKTI VAI PROSESSI? Kasvatus 44 (3), 245–257.

Artikkelissa tarkastelemme opettajankoulutusta *interkulttuurisen kompetenssin* käsitteen kautta. Lähestymme opettajan interkulttuurista kompetenssia *produktin* ja *prosessin* näkökulmista. Produktinäkökulma korostaa koulutuksen lopputulosta; prosessi taas viittaa reflektio- ja oppimisprosessiin. Liitämme pohdintamme Oulun yliopiston Intercultural Teacher Education (ITE) -ohjelmasta valmistuneiden opettajien käsityksiin interkulttuurisesta kompetenssista. Tarkastelumme pohjalta väitämme, että sekä produkti- että prosessinäkökulmat ovat yksin riittämättömiä opettajankoulutuksessa. Artikkelin loppupuolella pohdimmekin, kuinka interkulttuurisen kompetenssin (ja yleensä opettajankoulutuksen) arviointiin voitaisiin tuoda produkti- ja prosessinäkökulman lisäksi jotain uutta teoreettista ja soveltavaa näkökulmaa. Tähän tarkoitukseen käytämme Shirley Grundyn (1987) rakentamaa analyysimallia, joka puolestaan perustuu Jürgen Habermasin (1987) *tiedonintresseihin* ja toisaalta Paulo Freiren (2005) käsityksiin *praksiksesta*. Näistä lähtökohdista käsin tarkastelemme erityisesti niitä interkulttuuriseen kompetenssiin liittyviä ulottuvuuksia, jotka manifestoituvat opettajankoulutuksen kontekstissa käytäntöjen ja myös rakenteiden muuttamiseen tähtäävänä toimintana ja siihen intensiivisesti liittyvänä kriittisenä reflektiona.

Asiasanat: interkulttuurinen kompetenssi, opettajankoulutus, tiedonintressit, praksis

Timonen, Liisa – Kantelinen, Ritva. 2013. MONINAISUUS OPETTAJANKOULUTTAJAN JA KORKEAKOULUOPETTAJAN TYÖSSÄ – NÄKÖKULMIA MONIKULTTUURISEEN KASVATUKSEEN. Kasvatus 44 (3), 258–269.

Moninaisuus on osa korkeakouluopettajan arkipäivää. Opiskelijaryhmät, työyhteisö ja ympäröivä yhteiskunta ovat jatkuvasti monimuotoisempia ja muuttuvampia, mikä edellyttää opettajalta entistä enemmän monikulttuurista osaamista ja kykyä kasvattaa opiskelijaa kohti toimijuutta. Mitä monikulttuurinen osaaminen sitten opettajan arjessa on ja mitä sen tulisi olla? Tarkastelimme kysymystä pienimuotoisten teemahaastattelujen kautta, joissa peilasimme monikulttuurisen kasvatuksen ja toimijuuden teoreettisia lähtökohtia kolmen opettajankouluttajan ja kahden ammattikorkeakouluopettajan arkipäivän työhön. HavaitSIMME, ettei opettajan monikulttuurisuusosaamista tueta riittävästi opettajankoulutuksessa eikä toisaalta myöskään opettajan arkityössä. Toimijuus käsitteenä ja monikulttuurisen kasvatuksen tavoitteena on vielä varsin vieras, eikä toimijuuteen kasvattamiseen ole eksplisiittisesti sovittuja yhteisiä pelisääntöjä. Monikulttuurinen kasvatus on syytä rakentaa kiinteäksi osaksi opettajan perus- ja täydennyskoulutusta.

Asiasanat: monikulttuurinen kasvatus, toimijuus, opettajankoulutus, moninaisuus, eettisyys, humaani opettajuus

Räsänen, Marjo. 2013. VISUAALINEN MONILUKUTAITO – LUOKANOPETTAJAKSI OPISKELEVIEN MONIKULTTUURISUUSKÄSITYKSET JA KUVATAIDE. Kasvatus 44 (3), 270–285.

Kuvaan artikkelissa Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksessa meneillään olevaa, monikulttuuriseen taidekasvatukseen ja visuaaliseen monilukutaitoon liittyvää tutkimus- ja kehittämishanketta. Esittelen ensin kehittämäni visuaalisen kulttuurin monilukumallin ja havainnollistan sitten sen hyödyntämistä nelivuotisen seurantatutkimukseni ensimmäisessä vaiheessa. Pyysin luokanopettajakoulutuksessa opintonsa syksyllä 2011 aloittaneita (N=73) määrittelemään käsitteen monikulttuurisuus ja kuvailemaan jonkin siihen liittyvän, kuvataideopetusta koskevan muiston kouluajoiltaan. Tukeuduin tutkimustulosten analysoinnissa monilukumallin lähtökohtana olevaan kulttuuri-identiteetin laajaan määritelmään, johon kuuluvat ikä, sukupuoli, kieli, kyvyt, sosiaaliryhmä, asuinpaikka, maailmankatsomus ja etnisyys. Selvitin, mitkä näistä ulottuvuuksista sisältyivät opiskelijoiden määritelmiin monikulttuurisuudesta. Tutkimustulokset osoittavat, että opintojaan aloittavilla oli kapea, etnisiä

eroja ja maahanmuuttoa painottava käsitys monikulttuurisuudesta. Opiskelijat eivät tunnista monikulttuurisuuden ja taiteen yhteyksiä, ja heillä oli vain vähän kuvataideopetukseen liittyviä muistoja alueelta. Tarkastelen artikkelissa tutkimukseni tuloksia suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelmaan 2004 ja pohdin niiden valossa vuonna 2016 voimaan astuvan opetussuunnitelman suuntaviivoja. Kysyn, voiko visuaalisen kulttuurin monilukumalli toimia yhtenä taidelähtöisen kulttuurikasvatuksen viitekehystenä.

Asiasanat: Kuvataideopetus, opettajankoulutus, visuaalinen kulttuuri, visuaalinen monilukutaito, kulttuuri-identiteetti, monikulttuurisuus, kulttuurikasvatus, opetussuunnitelman perusteet

Määttä, Kaarina – Keskitalo, Pigga – Uusiautti, Satu. 2013. SAAMELAISKOULUTUKSEN ASiantuntijoiden Käsityksiä Opetuksen Kehittämisestä. *Kasvatus* 44 (3), 286–298.

Saamelaisopetuksen omaleimaista kehittymistä on hidastanut pitkä sulauttamisen historia. Saamelaisuuden heräämisen seurauksena saamelaisopetusta on kehitetty voimallisemmin 1970-luvulta lähtien. Saamelaisopetuksen kehittäminen on ajankohtaista kansainvälisestikin. Tässä artikkelissa raportoidaan vuoden 2011 Saamelaispedagogiikan päivien antia. Aineisto hankittiin tiimityöskentelymenetelmän avulla saamelaisopetuksen asiantuntijoiden keskuudessa. Saamelaisopetuksen asiantuntijoilla (N= 64) on selkeä käsitys siitä, mitkä ovat saamelaisopetuksen keskeisimmät esteet ja kehittämisen keinot. Saamelaiskoulun kehittämisrumpu esitellään mallina, jossa saamen kieli on opetuksen keskiössä.

Asiasanat: saamelaisopetus, saamelaispedagogiikka, kulttuurisensitiivisyys, saamelaisopettajat, alkuperäiskansan kulttuuri

Andonov, Leena. 2013. VALMISTAVAN Opetuksen Vuosi – Merkitysneuvotteluja Kielestä ja Identiteetistä. *Kasvatus* 44 (3), 299–312.

Artikkelissa kuvataan valmistavan opetuksen ryhmän vuorovaikutusta. Etnografisella tutkimusotteella toteutetussa tapaustutkimuksessa tarkastellaan valmistavan opetuksen opettajan ja erilaisista kulttuurisista taustoista tulevien oppilaiden arkea, keskusteluja ja työskentelyä. Tutkimuksessa kysytään, millaisia merkitysneuvotteluja kielellisistä ilmaisuista ja merkityksistä valmistavan opetuksen oppilaat käyvät, ja miten heidän kielellinen kehityksensä saa tukea. Keskinäisessä viestinnässä esiintyvien viestintäongelmien ratkominen neuvottelemalla kohdentaa huomion sisällön lisäksi viestin muotoon, kielellisiin merkityksiin ja vuorovaikutussuhteisiin. Tutkimusaineisto kerättiin videoimalla ryhmän tapaamisia, ja ryhmän sisäisten suhteiden kartoittamiseen käytettiin sosiogrammien tuottamaa tietoa. Keskusteluissa vaihtelevat puhujan, kuulijan, kuuntelijan ja vastaanottajan roolit, joita voidaan tulkita myös osallistumistapojen muutoksina. Ryhmän puhetilanteissa on läsnä monta kieltä ja sen vuorovaikutuksessa näkyy erilaisia suhtautumistapoja toisiin oppilaisiin.

Asiasanat: valmistava opetus, vuorovaikutus, suomen alkeiden opiskelu, merkitysneuvottelu, identiteetin muodostuminen, sosiogrammi, etnografinen tutkimusote